

JEST, BYŁ, BĘDZIE CZY BYŁBY?

Zagadki czasów i trybów
w języku francuskim

Podręczniki i Skrypty

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 199

50 lat
Uniwersytetu
Śląskiego
w Katowicach

Katarzyna Kwapisz-Osadnik

JEST, BYŁ, BĘDZIE CZY BYŁBY?

Zagadki czasów i trybów
w języku francuskim

Redaktor serii: Językoznawstwo Neofilologiczne
Bożena Cetnarowska

Recenzenci
B. Krzysztof Bogacki
Krystyna Wojtynek-Musik

Spis treści

Od Autorki	7
----------------------	---

Rozdział pierwszy – wprowadzający, czyli czy mówimy o tym, co widzimy, czy każdy z nas widzi nieco inaczej?

1. Instrukcja obsługi: kilka ważnych pojęć i zjawisk	11
2. Czym są kategorie czasu i trybu w języku?	19
2.1. Kategoria czasu gramatycznego	19
2.2. Kategoria trybu gramatycznego	20

Rozdział drugi – wyjaśniający, czyli o czym nas informuje wybór czasu i trybu gramatycznego we francuskim zdaniu

1. Czasy	25
1.1. Teraźniejszość	25
1.1.1. Czas teraźniejszy (<i>le présent</i>)	25
1.1.2. Czasy przyszłe o teraźniejszości	28
1.2. Przeszłość	33
1.2.1. Czasy przeszłe	34
1.2.2. Czas teraźniejszy o przeszłości	39
1.2.3. Czasy przeszłe o teraźniejszości	42
1.2.4. Czasy przeszłe o przeszłości	44
1.2.5. Czasy przyszłe o przeszłości	47
1.3. Przyszłość	56
1.3.1. Czasy przyszłe	56
1.3.2. Czas teraźniejszy o przyszłości	57
1.3.3. Czasy przeszłe o przyszłości	60
1.3.4. Przyszłość w przeszłości	63

---

2. Tryby	69
2.1. Tryb oznajmujący	71
2.2. Tryb przypuszczający	71
2.3. Tryb <i>subjonctif</i>	77
2.4. Tryb rozkazujący	90
2.5. Bezokolicznik	93
2.6. Imiesłów	97

Rozdział trzeci – uzupełniający,
czyli jak odmieniać czasowniki, których odmianę trzeba koniecznie znać,
i dlaczego jedne czasowniki tworzą czasy złożone z *avoir*, a inne z *être*

1. Które czasowniki są najczęściej używane?	111
2. Jak odmieniają się czasowniki francuskie?	127
3. Posiłkowy <i>avoir</i> czy <i>être</i> ?	157
 Rozwiązanie ćwiczenia ze s. 48	 161
 Bibliografia	 163
 Summary	 165

Od Autorki

Drogi Czytelniku,

książka, którą właśnie wzięłeś do ręki, ma trzy cele: dwa jawne i oczywiste, a trzeci ukryty i zaskakujący. Otóż, wyjaśniając Ci funkcjonowanie francuskich czasów i trybów, będę chciała przede wszystkim ukazać sposób, w jaki przeciętny użytkownik języka francuskiego postrzega rzeczywistość i ją koduje w języku. Inaczej mówiąc, spróbujemy zrozumieć nie to, co widzi przeciętny użytkownik języka, ale to, w jaki sposób interpretuje sytuację, o której mówi. Zapraszam Cię w arcyciekawą podróż po różnych sposobach widzenia tej samej rzeczywistości, które ujawniają się w języku, tj. w wyborze nie tylko wyrazów, ale też czasów i trybów.

Proponowana przeze mnie metoda odpowiada technologicznej wizji współczesnego świata, w której kładzie się nacisk na szybkość, skuteczność i interdyscyplinarność – czyli to, czego się uczyliśmy, ma mieć postać całościowej mapy albo graficznego schematu, przekraczającego granice wiedzy o samym języku.

Książka składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym przybliżę metodę wyjaśniania funkcjonowania francuskich czasów i trybów: opowiem krótko o percepcji i obrazowaniu, a także przypomnę, czym są czasy i tryby gramatyczne. Drugi rozdział poświęcony będzie wszystkim czasom i trybom funkcjonującym w języku francuskim, jednak nie będziemy postępować tradycyjnie, tzn. spróbujemy uniknąć omawiania po kolei poszczególnych czasów i trybów, ale zrobimy to biorąc za punkt odniesienia trzy przedziały czasowe, w których się poruszamy w naszym obszarze kulturowym. Mam tutaj na myśli teraźniejszość, przeszłość i przyszłość. Pomogę Ci zrozumieć, jakie różnice wynikają z wyboru określonego czasu i/lub trybu, bo każdy wybór świadczy o innym widzeniu (czyt.: interpretacji) sytuacji, choć często mówimy odruchowo, tzn. wybieramy formę najmocniej zapisaną w pamięci, bo najczęściej słyszaną u innych. Będziemy wyobrażać sobie sytuacje wyrażone za pomocą określonych czasów i trybów, a może nawet spróbujemy je narysować. Rozdział trzeci to wzory odmian czasowników. Spróbuję je jednak troszkę inaczej uporządkować, aby ułatwić Ci zapamiętanie form w poszczególnych czasach i trybach. Najpierw poznasz odmianę czasowników, które są najczęściej używane.

Wyjaśnię przy okazji, dlaczego jedne czasowniki odmieniają się w czasach złożonych z czasownikiem *avoir*, a inne z czasownikiem *être*.

Mam nadzieję, że nie tylko uzupełnisz wiedzę z języka i będziesz pewniej mówił po francusku, ale też poszerzysz wiedzę ogólną o tym, jak postrzegamy rzeczywistość, jak przetwarzamy dane, jak je kodujemy w językach i w końcu – jak konstruujemy nasze wypowiedzi.

Jeśli zatem uczysz się języka francuskiego (lub jakiegoś innego), jeśli jesteś nauczycielem języka francuskiego (lub jakiegoś innego), jeśli lubisz zagadki i nie boisz się wyzwań, ta książka jest napisana właśnie z myślą o Tobie.

Zapraszam na niewiarygodną wyprawę po zakamarkach ludzkich myśli i języka.

***

Składam serdeczne podziękowania Recenzentom: Pani Profesor Krystynie Wojtynek-Musik oraz Panu Profesorowi Krzysztofowi Bogackiemu za podjęty trud opiniowania, za wszystkie cenne wskazówki i wnikliwe spostrzeżenia, które nadały ostateczny kształt niniejszej książce.

Dziękuję również Pani Doktor Christine Martinez za życzliwość przyjęcia funkcji konsultanta językowego oraz Pani Aleksandrze Bibrzyckiej za nieocenioną pomoc w przygotowaniu ilustracji.

Podziękowania składam Jego Magnificencji Rektorowi Uniwersytetu Śląskiego Panu Profesorowi Andrzejowi Kowalczykowi za pomoc finansową w wydaniu niniejszej książki.

Katarzyna Kwapisz-Osadnik

It is, was, will be, or would be?
The puzzles of tenses and moods in French

Summary

This volume is addressed not only to teachers, students, and all intermediate and advanced learners of French, but also to those who study other languages and wish to expand their general knowledge of how people perceive the reality, how they process data, how they encode them in language, and, finally, how they construct utterances. The book explains the use and function of tenses and moods in French, at the same time drawing attention to the fact that the same situation may be expressed with various tenses and moods. With the help of well-chosen figures and a style of exposition which resembles a conversation with the reader, it describes the process of choosing a particular tense and/or mood in an accessible way, pointing to the mechanisms of processing data by native speakers. In this way, it demonstrates in what ways French speakers picture various situations and what grammatical and lexical consequences these visualisations entail.

The book includes also verb conjugation patterns, with particular emphasis on high-frequency verbs. A separate chapter discusses the choice of the auxiliary verb in complex tenses.

The book will be of interest to those who enjoy learning languages, are fond of puzzles, and do not avoid challenges.

Keywords: picturing, data processing, French, tense, mood

Redakcja: Barbara Malska
Projekt okładki, ilustracje: Aleksandra Bibrzycka
Redakcja techniczna: Małgorzata Pleśniar
Korekta: Wiesława Piskor
Łamanie: Barbara Wilk

Copyright © 2018 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 1644-0552
ISBN 978-83-226-3490-5
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-3491-2
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 10,5. Ark. wyd. 8,0.
Papier offset. kl. III, 90 g   Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin